התם כיון דמסרה דעתיה עילויה מאתמול הכי נמי מסתברא דרבא כר' יהודה סבירא ליה ⁽ᵃ⁾דדרש רבא אאשה לא תכנס לבית העצים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסור להסיקו ביום טוב לפי בשמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים שמע מינה:

מתני' גב"ש אומרים דמעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה אומרים המסלק את הטבלא כולה ומנערה מעבירין (א) מלפני השלחן פירורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער עדשים מפני שהוא מאכל בהמה וספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו (ב) ז(וחכמים אומרים) בין כך ובין כך חניטל בשבת ואינו מקבל טומאה:

גמ' טאמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כרבי יהודה וב"ה כרבי שמעון: מעבירין (ג) מלפני השלחן פירורין: מסייע ליה לר' יוחנן ידאמר רבי יוחנן כפירורין שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד: שער של אפונין: מני ר"ש היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו אתאן לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור בהא אפילו ר"ש מודה לדאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות מהני גרעינין דתמרי ארמייתא שרו לטלטולינהו הואיל וחזיין אגב אמן ודפרסייתא אסור שמואל מטלטל להו אגב ריפתא: (שרנ"ם שפ"ז סימן): שמואל לטעמיה נדאמר שמואל סעושה אדם כל צרכו בפת ערבה מטלטל להו אגב לקנא דמיא רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו כגרף של ריעי א"ל רב אשי לאמימר (ד) צוכי עושין גרף של ריעי לכתחילה רב ששת זריק להו בלישניה רב פפא זריק להו אחורי המטה קאמרו עליו על רבי זכריה בן אבקולם רשהיה מחזיר פניו אחורי המטה וזורקן:

הדרן עלך נוטל אדם את בנו

התם כיון דמסרה. מעיקרא לא מנענע ליה עד אורתא: **מאתמול דעתיה עליה.** לגורא ובין השמשות נמי מוכן לבהמה הוה: **אוד.** פורגו"ן דהתם עלים להסקה ניתנו ולא לטלטול כלי: **ואוד שנשבר.** ביו"ט: **בשברי כלים.** שנשברו היום דהוו להו נולד: **ש"מ.** דכרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה: **מתני' מעבירין.** בידים מעל השלחן: **עצמות.** קשין שאינן ראויין לכלב: **וקליפין.** של אגוזים דלית להו לב"ש מוקצה: **וב"ה אומרים מסלק את הטבלא.** שיש תורת כלי עליה אבל לא יטלטל הקליפין בידים כרבי יהודה: **מעבירין מעל השלחן.** סתמא היא: **פירורין פחות מכזית.** וכ"ש כזית כדמפרש טעמא שהם מאכל בהמה: **ושער של אפונין.** שרביטין של קטנית שהקטנית גדל בהם: **אפונין.** ייש"ש: **עור בית אחיזה.** ס)[בית אחיזה] של עור שאוחזו בו: **מקנחין בו.** טבלא: **אין מקנחין בו.** שכשאוחזו נסחט בין אצבעותיו: **ניטל בשבת.** כשהוא נגוב: **ואינו מקבל טומאה.** דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מתכת: **גמ' אנו אין לנו.** אין אנו סומכין על משנתינו כמות שהיא שנויה אלא מוחלפת שיטתה וב"ש כרבי יהודה כו': **אסור לאבדן ביד.** מדקתני מעבירין בידים ולא זריק להו: **דלית ליה מוקצה.** דאי ר' יהודה מאתמול לאו לבהמה קיימי שהרי האוכל היה עמהן והיום לוקח מהם: **שאין מתכוין.** שאין מתכוין לסחוט: **גרעינין.** של תמרים והם לבהמה: **ארמייתא.** תמרים רעים הם ומאכילין התמרים עצמן לבהמה הלכך אגב אימייהו לבהמה נמי קיימי: **פרסייתא.** תמרים טובים הם ואין מאכילין אותן לבהמה: **כל צרכו.** משתמש בו ואין כאן משום בזיון וממחהו כתבשיל: **לקנא דמיא.** ספל של מים: **גרף של ריעי.** עוכרן לפניו כשאוכל התמרים עד שנמאסות בעיניו ונוטלין אותן מפניו כגרף של ריעי ונותן לבהמה: **זריק להו בלישני'.** אל עבר השלחן: **אחורי המטה.** שהוא מיסב עליה:

הדרן עלך נוטל

התם כיון דמסרה. ומתקלקל ואין ראוי למאכל אדם מאתמול דעתיה עילויה ליתנו לבהמה אע"ג דבשער של אפונין ושל עדשים אסרינן לרבי יהודה אע"ג דחזו למאכל בהמה וכן גרעינין דלעיל בפרק במה מדליקין (דף כט.) דאמרינן לרבי יהודה אכלן אין מסיקין בגרעינין מ"מ הכא שרי כדפי' התם: **ליטול** מהן אוד. נראה לר"ת כפירוש ה"ג דאסירי משום תיקוני מנא דלפירו' זה (ד) דאע"ג דלא מתקלא ליה גזרינן שלא יבא לידי תיקון כלי: **עצמות** וקליפין. לא כפירוש הקונטרס דפירש אפילו קשין ואין ראויין לאכילת כלבים ט)דהאי תנא אמרינן בגמרא דכרבי שמעון סבירא ליה ור"ש בעי לכל הפחות ראויות למאכל בהמה דקתני מעבירין מעל השלחן פירורין כו' מפני שהוא מאכל בהמה ומוקמינן בגמרא כוותיה:

אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י כו'. במסכת עדיות לא מיתניא בהדי קולי ב"ש וחומרי ב"ה והיינו כרב נחמן והא דלא מייתי סייעתא מהתם משום דמאי אולמא דהא מהא: **פירורין** שאין בהן כזית אסור לאבדן ביד. פי' בקונט' מדקתני מעבירין ולא קתני זורקין וקשה לרבי דברישא נמי קתני מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ולא קתני זורקין אע"פ שמותר לאבדן ביד ועוד דאמרינן בברכות באלו דברים (דף נב:) וב"ה אומרים אם שמש ת"ח הוא נוטל פירורין שיש בהן כזית ומניח פירורין שאין בהן כזית ומסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד ואי אפשר ליגרס התם אסור פ)ונראה לר' דהכא גרסי' מותר ודייק מדאצטריך למיתני מפני שהוא מאכל בהמה דהיינו משמע דלא חזי לאדם והוו כשאר מאכל בהמה ומותר לאבדן. מ"ר:

ואם לאו אין מקנחין בו. אית ספרים דגרסי וחכ"א בין כך ובין כך מקנחין בו ולא יתכן דאמר בגמרא דבאין לו עור בית אחיזה אפילו ר"ש מודה לאסור משום דפסיק רישיה הוא וה"ר יצחק מדנפירא גרס בין כך ובין כך אין מקנחין בו כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואין נראה לר"י דהא בגמרא משמע דברישא מודה ר' יהודה (ה) דאמר אימא סיפא ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו אתאן לרבי יהודה אם כן בין כך ובין כך אין מקנחין בו לא רבי יהודה ולא ר' שמעון אלא ודאי לא גרסינן ליה כלל. מ"ר: **שמואל** מטלטל להו אגב ריפתא. אף על גב דכר"ש סבירא ליה דשרי לקמן בפרק בתרא (דף קנו:) נבלה שנתנבלה בשבת מיהו מחמיר היה משום דהוה אדם חשוב כאביי ורבא דלעיל. ר"ת: **רבא** מטלטל להו אגב לקנא דמיא. ואם תאמר והא רבא סבר לעיל כר"י דאית ליה מוקצה ואנוחי לקנא דמיא היכי שרי לכתחילה ויש לומר דשני לן בין היכא דאפשר למיעבד האי טלטול מאתמול להיכא דלא אפשר דכיפין וכר יונה היו מאתמול בידו והיה יכול לטלטלם אבל הני גרעיני תמרה לא אפשר ושרי אפילו לרבי יהודה ואף לאדם חשוב דאמר בביצה פרק יו"ט (דף כא:) דאמר ליה אביי לרב יוסף הני סופלי למיתא היכי שדינן ביומא טבא לרבי יוסי דאמר לכם ולא לכלבים חזיין להסקה כו' בשבת מאי איכא למימר מטלטלין להו אגב ריפתא כדשמואל אלמא דאפילו רב יוסף דלא בעי למישרי לעיל אגב כפא וסכינא אפילו דבר הראוי לאדם שרי התם גרעיני תמרה אגב ריפתא:

הדרן עלך נוטל אדם את בנו

מסורת הש"ס

א) ביצה לג., ב) [שם לב.] לעיל כט: כט. וקכד:, ג) לקמן קנו. [ביצה ב. תוספ' פי"ז מהני' איפכא ע"ש], ד) פ"א מגביהין, ה) [עי' תוס' ביצה ב. ד"ה וב"ה], ו) פ"א ל"ג, ז) כ"א מקנחין בו וניטל, ח) [לקמן קנו. ע"ש ביצה ב.], ט) ברכות נב: ע"ש, י) לעיל כה. קג. קיז: קיח. קכ: וקלג. סוכה לג: כתובות ו. בכורות כה. [ביצה לו.], כ) ברכות נ:, ל) לעיל כח., מ) [צ"ל רבה פי' תוס' ד"ה רבה], נ) [ביצה שם. לו:], ס) [תוספ' פי"ז], ע) [רש"ל], פ) [עי' תוס' ביצה ב. ד"ה מגביהין], צ) [עי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי דזהו מקוניית הפירוש],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה מעבירין מעל השלחן פירורין: (ב) שם מקנחין בו (וחכ"א) תא"מ ונ"ב רש"י ותוספות ואלפסי לא גרסי וחכ"א אבל מפי' המשניות להרמב"ם משמע דגרס לה: (ג) גמ' מעבירין מעל השלחן פירורין: (ד) תוס' ד"ה ליטול וכו' דלפירוש זה אע"ג: (ה) ד"ה ואם לאו וכו' מודה ר' יהודה דאמרינן אימא:

◆

לעזי רש"י

פורגו"ן. שפוד חתייה.
ייש"יש. בקיה סוג אפונה.

◆

רבינו חננאל

ומסקנא דשמעתא דרבה כר' יהודה ס"ל, ופשוטה היא. מתני' בה"א מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין וכו'. אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר' שמעון. מעבירין מעל גבי השלחן פירורין פחות מכזית. מסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד. ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו, אפילו לר' שמעון, דהא אי אפשר שלא לסחוט באחוז בספוג אלא אם יש לו עור בית אחיזה. גרעינין דתמרי (ארמי) ארמייתא שרי לטלטולי הואיל וחזיין על גב אימן. פי' רכים הן ונאכלין עם התמרים עצמן. דפרסייתא שמואל מטלטלינהו ואגב ריפתא. וכו' שמעתא.
הדרן עלך נוטל אדם

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה יא סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:
כ ב מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף כז:
כא ג מיי' פכ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף יח:
כב ד מיי' פ"ז מהל' ברכות הלכה יא טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:
כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ל:
כד ו מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' ט טוש"ע א"ח סי' קעא סעיף א:
כה ז מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כד ופכ"ו הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף לו:
כו ח מיי' פכ"ו שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ל:

◆

מוסף רש"י

אוד. עץ לעשות אור למנור, פורגין בלע"ז, וטעמא משום דלא נתנו אלא להסיק אבל א"כ נעשה כלי מבעוד יום (ביצה לב.). שמסיקין בכלים. דאי טלטול נמי ניטלו ומטלטלין נמי להסיקן (ביצה לב.). ואין מסיקין בשברי כלים. שנשברו ביו"ט, דהשתא לא חזו לטלטול, ואי משום דחזו להסקה, אתמול לא להכי קיימא (שם) שנשברו בו ביום דהוו להו נולד (לעיל כח.). מעבירין. בשבת, עצמות. שאינן ראוין לאכילה, וקליפין. קליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה (ביצה ב.). ובית הלל אומרים. אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן, אלא מסלק את הטבלה שיש תורת כלי עליה ומנערה (שם). אנו אין לנו. בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה, אלא כך שמעתי מרבותינו דב"ש כר' יהודה ומחמרי, וב"ה כר"ש (שם). מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. כלומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואינו רוצה שתמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין מסייע ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). עושה אדם כל צרכו בפת. כגון הפתים כגון לפרר אותה ולמחות כתבשיל רותח (לעיל נ:) ולא חיישינן לבזיון לאוכלין (ביצה כא.). וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיסלקנו (ביצה לו:) הכי דכי לחזיה קמן מסלקינן ליה, אבל לאתויי קמן לא לכתחילה אבל לגביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקיה מי שרי (שם כא:).
הדרן עלך נוטל